

Vanhan opettajan muisteluja

HANNU KORHONEN, lehtori emeritus, Orimattilassa vuonna 2004

Eräänä syksynä vuosikymmen sitten sain pitkstä aikaa opetettavakseni lyhyen matematiikan ryhmän kurssi 4, matemaattisia malleja.

Aikanaan olen opettanut paljonkin lyhyttä matikkaa, mutta edellisestä kokemuksesta oli ehtinyt kulua jo kymmenkunta vuotta. Olin siis ymmärrettävistä syistä melkoisen epävarma siitä, mitä nykyiset lyhyen matikan lukijat osaavat ja miten he työskentelevät. Ja enemmänkin, suorastaan arastelin tilannetta, vaikka toisaalta olen sitä mieltä, että vaihtelu pitää opetustyön kiinnostavana ja haastavana ja siten opettajan hengissä.

Alkutilanne vastasi hyvin pahimpia pelkojani. Opiskelijat olivat yhtäältä hiljaisia ja varautuneita – silloin kun ei olisi tarvinnut olla ja olisi pitänyt keksiä jotakin – ja toisaalta häliseviä, suorastaan meluisia, kun yritin aloittaa tuntia tai selittää epätoivoisesti jotain. Kaiken kukkuraksi ryhmässä oli useita, joille matematiikka oli heidän oman ilmoituksensa mukaan ahdistus ja uhka apua, en varmasti pääse tästä läpi, ja kuitenkin pitäisi, kun edellisestä kurssista on jo nelonen. Häätä oli silmin nähtävä ja korvin kuultava. Kukaan ei sanonut, että matikka on kivaa tai että tätä minä osaan hyvin.

Selviytymispelkojani vahvisti se, että heti aluksi pitämäni sisäänpääsykuulustelun tehtävään ”kirjoita toisen asteen yhtälö” tuli mitä kummallisimpia ratkaisuja, jos tuli lainkaan. Karkeasti jakauma oli se, että neljäsosa ei kirjoittanut mitään, toinen neljäsosa kirjoitti jonkin lausekkeen, ei yhtälöä. Puolet tiesi yhtälön tunnusmerkin, mutta heistäkin puolella oli jokin muu yhtälö kuin toisen asteen. Vain neljäsosa, tai ehkä vähemmän, sai aikaan edes jonkinlaisen hyväksyttävän suorituksen. Näin ollen en voinut karsia esitietojen puutteen takia pois kaikkia, jotka eivät pääsykuulustelua läpäisseet. Ja mitä rehtorikin olisi sanonut karsimisesta. Oli siis yritettävä pärjätä niiden kanssa, jotka olivat kurssille ilmoittautuneet.

Jonkinlaista uskoa antoi se, että opiskelijat ahdistuneisuudestaan tai epäluuloisuudestaan huolimatta olivat kuitenkin sitä mieltä, että kurssi olisi saatava suoritetuksi, ja olivat valmiita yrittämään. Onneksi ensimmäisillä tunneilla muutamien ilmeistä myös

näkyi, että he pystyivät seuraamaan opetusta ja jopa halusivat oppia. Oli siis varaa ryhtyä sielunhoitotyöhön eli pelastamaan pahiten ahdistuneita elämälle. Pian paljastui, että ei tästä pelkällä sielunhoidolla selvitä, vaan uuden opettamisen ohella on pyrittävä paikkaamaan tietojen ja taitojen aukkoja. Asiat oli kyllä kohdattu, mutta ne eivät olleet koskaan konkretisoituneet opiskelijan päässä ja olivat siten päässeet unohtumaan.

Pari viikkoa meni opettajan epäillessä opiskelijoiden kykyjä ja haluja oppia ja opiskelijoiden ilmeisesti kyräillessä, että mikähän se tuo tyyppi oikein on. Vähitellen yksi ja toinen opiskelijoista rohkeni välistä pyytää neuvoa, kun asia ei ollut ensimmäisellä opettamisella mennyt perille. Tällöinkään ei aina kyse ollut uuden oppimisesta, vaan vanhojen taitojen puutteista murtolukujen kertolaskusta, ensimmäisen asteen yhtälön ratkaisemisesta, kuvaajan piirtämisestä. Ja eipä aikaakaan kun opettajalle sateli kysymyksiä ja neuvonpyyntöjä niin, että välillä tunsin itsensä tarpeelliseksi ja palkkansa ansainneeksi. Samalla työrauha parani kuin itsestään ja ryhmän valtasi uuttera työskentelyn henki.

Vasta tässä vaiheessa, suunnilleen kurssin puolivälissä, päästiin sellaisiin asioihin, joita luulin kurssilla olleen tarkoitus opettaa. Olimme kuitenkin saaneet paljon aikaan. Olimme kerranneet ja vahvistaneet aikaisemmin opittuja tietoja ja taitoja. Olimme oppineet tavan tulla toistemme kanssa toimeen. Ja mikä ehkä tärkeintä, olimme oppineet kertomaan toisillemme, miten oppiminen edistyy. Tämä antoi opettajalle mahdollisuuden alkaa seurata myös nopeammin suoriutuvien oppimista. Siinä palkkio tuli nopeammin. Edistyminen näkyi opiskelijoiden silmistä ja halusta ratkaista myös vaikeampia tehtäviä kuin mihin yhteisessä opetuksessa pystyttiin. Edistymisestä sain kuulla myös kiertotietä. Harvoin olen muulloin saanut vanhempien kautta kuulla, että lukiolaisen innostuminen kouluopintoihin on nähtävissä kotona asti.

Ja miten sitten kävi lopuksi. Innostuneeksi, yritteliääksi ja ystävälliseksi muuttuneesta työskentelyilmapiiristä seurasi, että myös kurssin uudet asiat kerittiin käydä läpi, vaikka uusien asioiden harjoitteluun ei jäänyt ihan niin paljon aikaa kuin olisin toivonut. Monien osalta tätä korvasi kuitenkin kotitehtävien vastuullinen tekeminen, mikä näkyi myös haluna kerätä suorituspisteitä laskemalla kotitehtäviä taululle. Vaikka vastuullisuus ei vielä ehtinyt ihan kaikkien osalta näkyä tulosten olennaisena parantumisenä, niin perustavoite saavutettiin kaikki selvisivät läpi kurssista.

Kurssi ei ehkä ollut emotionaalisesti niin antoisa opiskelijoille kuin opettajalle, sillä vain runsas kolmasosa (40 %) kurssilaista antoi vapaamuotoista kirjallista palautetta kurssin jälkeen. Palautteissa etenemismuutoksia ja -tapaa pidettiin sopivana apuna, mutta toisaalta omaan vastuuseenkin oli herätävä. Tämä teki joidenkin mielestä opiskelusta erilaista kuin aikaisemmillä kursseilla. Ihan paljon ei opittu kuin olisin toivonut, vaikka kokonaisuutena tulos oli hyvää. Erityisesti peruskoulun seiska- tai kasiluokalla oppimatta jääneet yhtälön ratkaisemisen perustekniikat haittasivat edelleen melkoisen monia. Sen sijaan ilahduttavaa oli, että useat kiinnittivät huomiota oman tekemisen tärkeyteen ja itsenäisen ajattelun tietoiseen harjoitteluun.

Tämä näkyi siinäkin, että sanallisia sovellustehtäviä valittiin kokeessa paljon runsaammin kuin olin odottanut.

Lainaan vielä kurssilla mukana olleen opiskelijan kirjallista lausuntoa, sillä siitä näkyy, että kaksi periaatetta, joita pidin tärkeinä, myös toteutuivat opetuksessa ”*Kun ryhmässä on paljon eritasoisia oppilaita, lukion merkitys korostuu. Jokaisen on otettava enemmän itse vastuuta opiskelustaan ja oppimisestaan. Vaikka ryhmä on hyvin eritasoinen, se ei ole haitannut, koska minun mielestäni matikkaa oppii vain itse harjoittelemalla. Kun on ollut ongelmia, on aina voinut kysyä opettajalta ja näin kaikki, jotka ovat halunneet, ovat saaneet tasoaan vastaavaa opetusta.*”

Ensinnäkin vastuu opettamisesta, työskentelyn ohjaamisesta, on opettajalla, mutta vastuu siitä, opitaanko todella ja pystyykö opiskelija näyttämään edistymisensä opettajalle, siirtyy lukion aikana yhä enemmän opiskelijalle. Tässä ainoa keino on avoimen keskusteluilmapiirin syntyminen. Siinä me onnistuimme. Toiseksi opettajalla on vastuu opittavien asioiden muokkaamisessa vastaamaan opiskelijoiden vastaanottokykyä. Tämä onkin kynnyskysymys heterogeenisessä ryhmässä. Ei sekään meiltä huonosti onnistunut. Alkukankeudesta huolimatta opiskelijat olivat ihania. Opettajallekin jäi hyvä mieli. ■

Tulevaisuuden tuumailua Framilla

Syyskoulutuspäivät
Seinäjoella 3.-4.10.2014

MAAIL